

**SAARE MAAKONNA
KESKRAAMATUKOGU
100**

Tekst Jüri Tuulik
Koostanud Maire Rauk
Kujundanud Katrin Sepp ja Marje Kuris

Täname Saaremaa Muuseumi, Saare Arhiivraamatukogu ja Katrin Äärt.

Saare Maakonna Keskraamatukogu väljaanne, 2007

MEIE RAAMATUKOGU

Saarlaste elus on palju kiiduväärset. Kiidame Saaremaa looduse ilu ja saarlase töökust, tema elurõõmu ja sõbralikku meelt, kiidame kiviaedu ja kadakasi karjamaid, kiidame kanget õlut ja kuivatatud lesta.

Rahutu vaim ja vaibumatu uudishimu on saarlasi viinud kaugetele meredele ja võõrastele maadele. See vaim ja uudishimu, see tahtmine mõista maailma on meid toonud raamatute ja raamatukogude juurde. Raamatukogude ajalugu on saarlase endi ajalugu. Raamatut pole siinsele rahvale vähem vaja läinud kui õlu ja kuivatatud lesta. Eriti käib see noore inimlapse kohta. Õlle ja lesta kasvab ta kindlasti suureks, aga raamatuta temast vaevalt mõistlikku inimest tuleb. Raamatuta polegi elu olemas. See tõdemus on tegelikult vana, ajalugu tunneb väga vanu ja väga rikkaid raamatukogusid. Saaremaal sündis esimene raamatukogu Liivimaa asekuberneril Balthasar von Campenhauseni eestvedamisel juba 18. sajandi lõpul. See raamatukogu oli saksakeelne. Ja läks veel peaaegu sajand mööda, kui rahvuslik liikumine rajas maarahva kultuuriliseks ja hariduslikuks vajaduseks omakeelsed raamatukogud. Kui me peame lugu oma ajaloost ja kultuuriloost, siis jätame meelde, et esimesed väiksemad emakeelsed raamatukogud Saaremaal sündisid 19. sajandi lõpul Kuressaares, Kärlal ja Valjalas. Raamatukogudes lisaks raamatute laenutusele, tekkis ka võimalus ajalehtede lugemiseks.

1904.a Saarlane kirjutas:

Me juhime veel kord siin kohal Kuressaare elanike tähelepanu sellele, et Karskuse Seltsi teemajas enamasti kõik Eesti ajalehed maksuta lugemiseks saada on, ja nimelt: „Postimees“, „Teataja“, „Uus Aeg“, „Linda“, „Eesti Postimees“, „Uudised“ ja „Saarlane“. Karskuse Seltsil on lugemiseks ka oma raamatukogu. Praegu küll väikene. Tulevikus tahab selts seda täiendada.

Praeguse Saare Maakonna Keskraamatukogu esivanemaks loetakse siiski Kuressaare Eesti Seltsi Hariduse Osakonna poolt 1907. aastal asutatud raamatukogu. Eesti Seltsilt lähtuvad tiivustused ja nõuanded aitasid kaasa, et haruseltside raamatukogud sündisid sel ajal ka Leisis, Pühas, Valjalas, Vaiveres ja mujal Saaremaal.

Kuressaare Eesti Seltsi Hariduse Osakond sai raamatukogu asutamisloa augustis 1907 ja aasta pärast oli raamatukogus 220 raamatut, veel aasta hiljem töötas lugemislaud ning raamatuid oli 300. See raamatute väike arv võib panna meid heldivalt muigama. Aga lapsepõlv ise ja meenutused lapsepõlvest sünnitavad ikka heldimust, nii ka raamatukogu puhul. Ja raamatukogu nüüd juba saja-aastases eluloos lisandus heldimusele ka rõõmu, üllatusi, ärevust, kurjust, lootusetust, unistusi, teotahet, missioonitunnet.

III
Правлению Эзельскаго общества
народнаго образованія открыть при
обществѣ въ гор. Аренсбургѣ библио-
теку съ читальней при ней.
№ 6291.

Luba raamatukogu asutamiseks (Lifljandskie Gubernskie Vedomosti 1907, 20.aug., lk 619)

Peale selle rääkab Hariduse Seltsi eest-
seisus, et Selts on „Lyro“ ruumides, Wite-
las uulitsas Eidsjutši majas uue Eetluse
raamatukogu avanud, kust kõigile raama-
tid lesta ära ja laenu päewal
seda 9-10 õhtu wälja lugeda antakse.
Kogus on juba mõnigi wäärtusline kirjandus
toode.

Kale raamatute tarwitamise eest on
järgmine: poolaastas maksawad seltsi-
liikmed 30 kop, wõõrad — 75 ja linn-
pääst — 20 kop.; peale selle maksawad
seltsiliikmed veel jalgagile 50 kop. ja
wõõrad 1 rubla.

Põpuks pöörab Selts tähele poole puu-
naga, mille täitmine meie seltskonna waja-
dus on — aidata igasuguse raama-
matukogu täiendamisele kaasa.

Igal silgal on mõni raamat, mida ta
enam ei tarwita, olgu see jutu- või teat-
ruelil raamat. Ja just kõiki neid raama-
tuid, mis sellegilgi tarwitamata seisawad,
palub Selts raamatukogule annetada.
Raamatu wäärtus, ta ilu ja ka see, mis-
suguses keeles ta kirjutatud, kas Eesti,
Wene, või mõnes muus keeles, ärge lobu-
tagu annetamast kedagi tagasi. Kõik wõe-
takse tänuga vastu.

Annatusi võib raamatute wäljaandmise
päewal kogusse, ja muul ajal L. Liima
raamatulauplusesse, „Saarlase“ trükitotta,
ehi seltsimajasse ära anda. Kui meie
kõik oma jõu kogu paneme, siis saame omale
raamatukogu, millest meil senini nii suur

Saarlane 15. sept 1907

Sajand tagasi oli kultuurimeelsetel eestvedajatel peagi selge, et raamatukogu pole pelgalt
ajaviitmise koht, vaid hoopis tähtsam ja vajalikum asutus. 1912. aastal kirjutas Kaarel
Eenpalu, hilisem peaminister:

Meile on selge, et raamatukogu ülesanne ainult raamatute väljaandmises ei seisa. Arusaadav, et siis kogu hoidjaks inimene peab olema, kes ka selle pääülesandeid suudab teostada. Kuid küsime veel kord, kes on siis bibliotekar? Meie nimetame raamatukogu kooliks, rahvaülikooliks. Järelikult peab tal siis ka kooliõpetaja olema ja selleks kooliõpetajaks on bibliotekar.

Rahva süsteemset ja rahulikku harimist ning õpetamist häiris ajalugu ise, kus terve eelmise sajandi oli rahu ja ränge. I maailmasõja alguseks oli Hariduse Osakonna raamatukogus ligi 1000 köidet. Saaremaal okupeerinud väed aga hävitasid raamatukogu. Piiskop H. B. Rahamägi meenutas:

Juhtusin neil päevil Kuressaarde. Nägin ja kuulsin, kuidas sõdurid, kes eesti keelest aru ei saanud, veel vähem eesti raamatuid hinnata võisid, neid puruks kiskusid, tulde viskasid, laiali pildusid.

Rahva poolt sünnitatud raamatukogu ei saanud elada teistsugust elu kui rahvas ise. Nagu rahvas, nii toibus ka raamatukogu pärast sõjakaid aastaid, ajas selja sirgu teadmises, et sündinud Eesti Vabariigis saab tal olema oma amet, oma töö, omad kohustused ja aated. Sõja-aegadel laastatud raamatukogu taastamist peeti äärmiselt oluliseks.

Ajaleht Saaremaa kirjutas 5. nov. 1919:

Praegusel silmapilgul ei ole Kuressaares ka ühtegi teist väärtuslikku eestikeelset raamatukogu. Tarvidus selle järele suur. Sellepärast seadis asutatud haridusosakond enese esimeseks ülesandeks väärtusliku avaliku raamatukogu asutamise nii palju, kui see praeguste olude tõttu võimalik on. Täiesti uut raamatukogu osakond ainuüksi omal jõul asutada ei suuda. Siin on vaja rahval enesel appi tulla.

Kirjandussõbrad, eeskätt meie noored, kõik, kes rahva kultuuri tõstmiseks HO tööle tahavad kaasa aidata, teie poole pöörab selts oma palvega – toetage üleüldiskasulikke ettevõtteid. Aidake luua väärtuseline raamatukogu. Annetage ehk äärmisel juhul müügie võimaluse järele HO-le raamatuid. HO paneb teie peale suurema lootuse. Tehke ka selle ettevõtte kasuks jõudumööda tööd. Tehke nii, et pärast tarvitades loodud tööd, teie uhkusega ja heameelega vaataksite saavutatud tagajärgi, teadmises, et ka teie olete osanik ses väärtuslikus loomises.

Ilusasti kõlab see arhailine sõnapaar – väärtusline loomine! Aga leidub ka kärsitumaid üleskutseid, tungivamat sõnaseadet.

Ajaleht Meie Maa hüüdis 1920. aasta jaanuaris:

Meil tuleb Kuressaares luua fundamentaalne raamatukogu. Looge kodulinna kümnetuhande numbriline kogu! Loogem enesele raamatukogu, noored! Minge linna, minge külla. Käige majast majja ja otsige läbi kõik pööningud ja ahjutagused urkad. Sõnnikuhunnikuski leidub pärliteri, teie oskate neid kasutada, muidu hävinevad need seal.

Üleskutse oli nii tõhus, et aasta möödudes oli raamatukogus ligi tuhat raamatut ja lugemislauas sai lugeda kõiki Eestis ilmuvaid ajalehti ja ajakirju.

Järgnevail aastail, paralleelselt Eesti riikluse arenguga kasvas ja kosus kultuur tervikuna, kujunes haritlaskond, tõusid esile loovisikutest suurkujud nagu Tammsaare, Eller, Viiralt jt. Saaremaalt pärit ja kiiresti kirjanduslikuks suurkujuks saanud August Mälg on veel algaja sulemehena esinenud raamatukogus 1927. aastal, ettekande nimeks *Meie kirjanduslik aeg*.

Saaremaa kultuurielu märgistas sel aastal ka kurb sündmus, sest lahkus legendaarne Karl Ojassoo, mees, kelle eluks olid olnud raamatud, nende kogumine, raamatukogunduse ja kogu kultuurisfääri arendamine, väsimatu tegevus karskusliikumises. Karl Ojassoo pärandas oma suure raamatukogu Kuressaare linnale. Täna kannab üks tänav Kuressaares Karl Ojassoo nime, Saare Maakonna Keskraamatukogus on tema pärandusest aga alles kümme raamatut.



1931. aastal loodi haridus- ja sotsiaalministeeriumi juurde komisjon, mille ülesandeks oli *hea kirjanduse levitamine, eriti avalikkude raamatukogude kaudu ja alaväärtusliku kirjanduse vastu võitlemine*.

Nende aastate lugeja küsis raamatukogust kõige sagedamini just eesti kirjandust, nõutavamad teosed olid:

- A. H. Tammsaare *Tõde ja õigus I*
- A. Jakobson *Vaeste-Patuste alev*
- A. Gailit *Nipernaadi*
- M. Metsanurk *Punane tuul*
- B. Alver *Tuulearmuke*

1935. aastast sai raamatukogu nimeks Kuressaare Avalik Raamatukogu, tema asukohaks sai kaks ruumi linna raekojas, raamatukogus oli 11000 köidet. See aasta oli Eestis kuulutatud raamatuaastaks. Raamatuaasta pidulikul aktusel esinesid kirjanikud J. Jaik, P. Krusten, A. Mälk ja A. Hint.

Arvestades Kuressaare kui kuurortlinna iseärasusi, töötasid raamatukogu ja lugemislaud suveperioodil linna pargis. Lugemislaud oli avatud iga päev kell 9-18, raamatukogu äripäeviti kell 12-14 ja 16-18.

1939-1940. a olid lugejate lemmikraamatuteks:

A. Mälk *Õitsev meri ja Läänemere isandad*

K. Ristikivi *Tuli ja raud*

A. Hint *Kuldne värav*

J. Pitka *Minu mälestused*

1940. aastal hakkasid raamatukogude tööd juhtima ja suunama töörahva saadikute nõukogud. Järgnenud sõja-aastail oli raamatukogu tegevus tagasihoidlik, kuid ometi olemas. 1943. aastal sai linna raamatukogu juhataja palka 40 riigimarka kuus. See oli kolm korda väiksem linna prügivedaja palgast. Kuid 40 riigimarga eest kuus hoiti ära raamatute laialitassimine ja kadumine. Ja kui nüüd sõjad ja segadused olid seljataga, kui raamatut oli jälle ehk rohkemgi vaja kui relva, ei olnud olukord kõige lootusetum.

Raamatukogu alustas sõja järel tegevust 15. veebruaril 1945. Raamatukogu nimeks sai Saaremaa Maakondlik Raamatukogu, mille fond sisaldas 7000-8000 köidet. Oli lõpuks rahuaeg, aga aastad tulid tuulised ja rahunud. Paljud inimesed ei sobinud ametikohtadele, kuhu partei neid suunas. Raamatukoguski vahetus viie aasta jooksul mitu juhatajat. Paljud raamatudki ei sobinud olla loetavad ja lugemiseks. Fondidest kõrvaldati trükised, mis ei sobinud valitsuse ideoloogiaga. Sõjaeelse lemmikkirjaniku August Mälgu raamatuid ei tohtinud lugeda, sest autorist oli saanud pagulane Rootsis. Eriti kahjulikke raamatuid hävitati nii käsitsi kui kirvega. Raamatukogudes said neil aastail töötada vaid kadestamisväärse enesevalitsemisega inimesed. Sellised olidki Arno Anupõld, Luise Kahu, Alli (Ool) Ruga, Eugen Transtok.

Vahetusi raamatukogu ametlikud nimetused (isegi Kuressaare linn muutus üleöö Kingissepaks!) ja raamatukogu asukohad, aga raamatuid ja lugejaid tuli peatumatult juurde.

1955.a oli raamatufondi suurus 14 524, 1960. aastal juba 35 728.



Ester Kald, Alli Ruga ja Ilo Kermik 1954.a Kohtu tänaval



Nadja Kuusk, Alli Ruga, Magda Saliste, Ester Kald, Ilo Kermik ja Eugen Transtok
Kohtu tänaval



Ester Kald ja Ilo Kermik Kohtu tänaval 1954.a



Ester Kald, Alli Ruga ja Ilo Kermik Kohtu tänaval



1962. aastal
Seisavad (vasakult) Leida Pulk, Nadja Kuusk, Hilja Varvas ja istuvad Maimu Leemet
ning Ilo Kermik



1970. aastal
Seisavad (vasakult) Maimu Leemet, Nadja Kuusk, Ella Vooglaid, Liivi Vares,
istuvad Leida Pulk ja Hilja Varvas

1972. aastal kolis raamatukogu uutesse ruumidesse Moskva 25 (praegu Tolli 1), avamise au kuulus kirjanik Aadu Hindile.



Aadu Hint ja Hilja Varvas 08. aprill 1972



Tallinnast Raamatukogude Inspeksioonist Ivi Tingre, Linda Kask ja Evi Ratassepp, Hilja Varvas (keskel) ning Kingissepa kultuuriosakonna juhataja Vello Lahe

Neil aastail olid lemmikkirjanikeks Hint, Smuul, Vaarandi, aga nende kõrvale olid tõusmas nooremad saarlastest kirjanikud – Endla Tegova, Albert Uustulnd, vennad Tuulikud.

Raamatukogu täienes vajaliku tehnikaga, väga populaarseks muutusid kirjandusõhtud ja muud raamatuga seotud kultuuriüritused. Raamatukogus esinesid E.Niit, J. Kross, A. Valton, R. Kaugver, V. Vahing, T. Kallas jt.



Raamatubuss 1973



Keskraamatukogu kollektiiv 1974. aastal

1. rida: Nadja Kuusk, Liivi Vares, Enda Naulainen, Hilja Varvas;
2. rida: Ruth Tamm, Herta Pöder, Helge Saar, Leida Pulk, Külli Kaarits ja Liivi Väli

Pärast Eugen Transtoki töölt lahkumist 1960. aastal, on raamatukogu tegemistekoorem olnud töökate ja võimekate naiste tugevatel õlgadel. Aastad näitasid siingi, et saare naine pole üksnes legend, vaid väärt tegija.

Neil aastail toimus palju sisukaid kirjanduslikke üritusi, korraldati kümneid raamatunäitusi, pidevalt suurenes külastuste ja laenutuste arv. Raamatukogunaiste teadmised ja töökus, emotsioonid ja kohusetunne tagasid selle kultuurisfääri eduka toimimise. Kultuuri ei too ida- või läänetuul, kultuuri tuleb ise teha ja hoida. 1984-1985 tehti raamatukogule kapitaalremont – väga vajalik ja suur kultuuritöö. Tuli teine ärkamisaeg, raudne eesriie hakkas lõpuks avanema. Ja sealt eesriide tagant saabusid raamatusaadetised Kanadast, Rootsist, Soomest, USA-st. Raamaturiilule ilmusid jälle Mälk, Viirlaid, Gailit, Adson, Kivikas.



Keskkogu kollektiiv 1993. aastal

Seisavad Angela Alliksoon, Maire Rauk, Liivi Soodla, Liilia Virves, Anneliis Kabel, Helge Saar, Anne Rand, Siina Pallas, Tia Suurhans, Mai Paju, Kaidi Niit
Istuvad Urve Koitmaa, Enda Naulainen, Toomas Nuut (bussijuht), Ave Janu ja Aimi Pitk.



Keskkogu kollektiiv 1995. aastal

Seisavad: Kaie Holm, Sinaida Pallas, Kaidi Niit, Tia Suurhans, Mai Paju, Maire Rauk
Istuvad: Maris Toop, Ave Janu, Enda Naulainen, Urve Koitmaa, Liivi Soodla, Anneliis Kabel

Lugejate jaoks oli raamatukogu aastakümneid olnud hoolitsev ja murelik abiline, lohutaja ja toetaja. Raamatud rääkisid inimestega minevikuaadetest ja inimväärikusest, ärgitasid inimest unistama ja paremasse tulevikku uskuma. Meil kõigil oli tänu raamatukogule kergem taluda seda taaka, mida totalitaarsüsteem paraku sünnitas ja paljundas.

Taasiseseisvumine andis raamatukogule uue elurütmi. Määrused ja sundimised ülevalt poolt asendusi kohapeal sündinud initsiatiiviga ja endaalgatusega, raha tuli loomulikult oodata, loota ja paluda ülevalt poolt. Taastunud vabariik oli loomulikult vaene, kultuurisfäär alarahastatud, raamatukogude töötajate palgad kesised. Aga tegijad ei nutnud. Polnud aegagi nutta, sest ürituste arv aina suurenes ja raamatuid kogus fondi üle 100 tuhande. Rõõmud ja raskused olid püsivalt kõrvuti. Unistama pidi ideaalsetest töötingimustest ja paremast palgast, aga reaalelus tuli tegelda päevinäinud raamatute remondiga ja lävelseisva internetiajastu probleemidega.

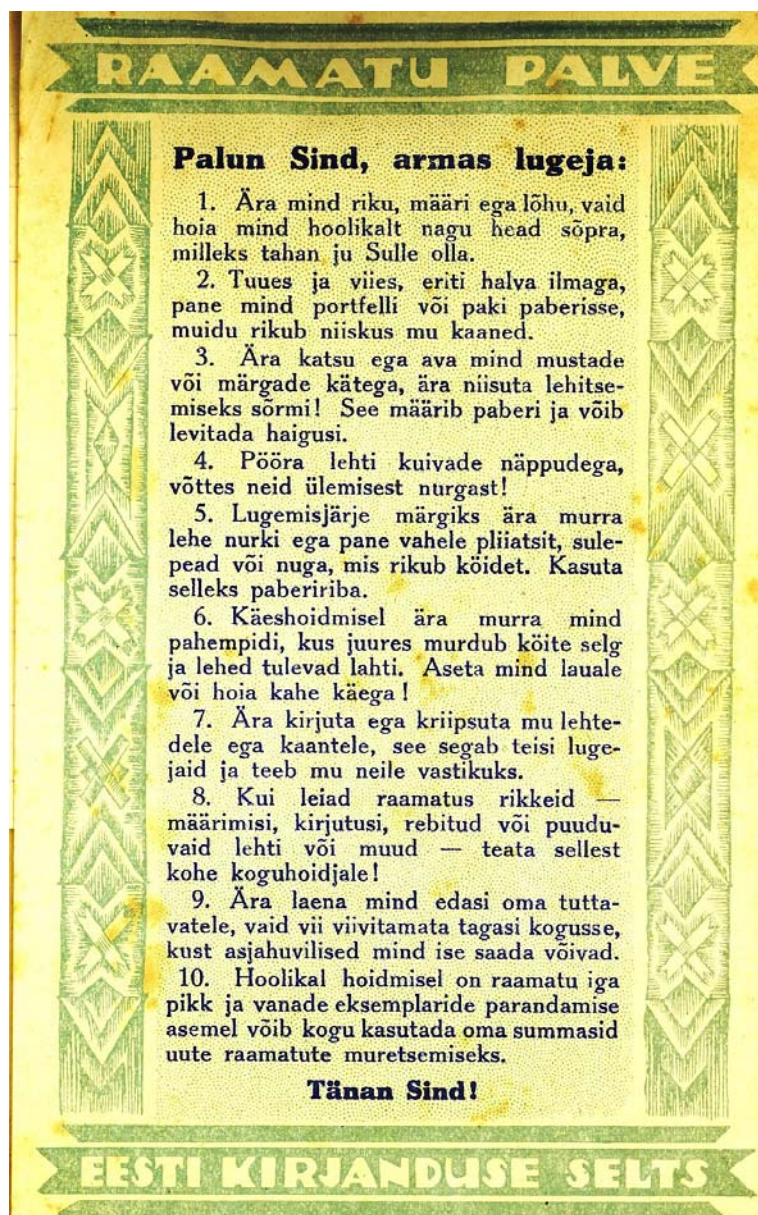
Aastatel 2000-2001 oli Eesti Raamatu Aasta. Selle raames toimus sisukaid ja rahvarohkeid üritusi nagu Saaremaa kirjanduspäev, raamatukogutöötajate suveseminar ja kultuuritöötajate ekskursioon Austria pealinna Viini. Tüvisündmus oli ometi 2000. aasta septembris, kui avalikustati tulevase keskraamatukogu-kultuurikeskuse detailplaneering. Arutelusid tulevase ehitise planeeringute üle jätkus tegelikult terveks aastaks, kuni 14. sept. 2001 toimus uue objekti pidulik nurgakivi panek. See kuupäev on loomulikult tähtis ajalooline märk, aga ajalooline märk oli kindlasti seegi, kui Rootsis elav saarlane Juhan Kanemägi annetas kogule korraga üle tuhande raamatu. Aga sama meeldejääv oli teinegi päev (seekord maikuu 2003), kui Ameerika saarlane Valvo Raag tagastas raamatu „Punane lahingulendur“, mille Valvo oli enne Eestist põgenemist 1944.a laenanud Kuressaare raamatukogust. Aga kas pole meeldejääv seegi päev (sügis 2002), mil Kuressaare linnapea kinkis raamatukogule akvaariumi kuldkalakestega, et oleks, kellele puhtsüdamlikult esitada oma soove ja unistusi, ehk nõudmisigi.



Uuele raamatukogule paneb nurgakivi raamatukogu direktor Anu Vahter
14. sept. 2001

Aga on veel palju tähtsaid päevi, mis kindlasti kuuluvad raamatukogu sajandipikkusesse elamisse. Naisterahvastest raamatukoguhoidjad pole olnud üksnes ametnikud, vaid ka armastavad abikaasad ja hoolitsevad emad. Iga ema iga lapse sünd ja kasvamine kuulub selle maja elulukku. Iga hea raamat on raamatukogule sünnipäev, igast oma maja lapsest aga, kes raamatute läheduses on tähti veerivast jõnglasest sirgunud usinaks lugejaks, pole rõõmu põrmugi vähem Tõesti, emalikku hoolitsust vajavad nii lapsed kui raamatud.

Lugegem liigutava sõnastusega *Raamatu palvet*, dokumenti aastakümnete tagant:



Tõenäoliselt on seda palvet väga tõsiselt kuulda võetud, püsiv ja austav suhtlemine raamatuga nõuabki sellist pieteeditunnet. Meie raamatukogu, väga erinevates sotsiaalsetes ja ajaloolistes tingimustes eksisteerinud raamatukogu, on ühelt poolt terve ajastu tunnistaja, teiselt poolt aga elutark ja rahustav teekaaslane paljudele põlvkondadele. Erinevatel põlvkondadel on erinevad lemmikraamatud, erinevatel aegadel on raamatukogul Kuressaare linnaski olnud mitu elupaika. Aga püsivalt raamatut vajatakse, armastatakse ja kardetakse. Kui lugejale on vaja ajaviiteteksti, ei tekita selle vajadus sotsiaalseid mullistusi. Palun, loe ja tunne rõõmu, et päev lugedes kiiremini õhtule vajuks! Aga vähe pole neid, kes ei otsi ajaviidet, vaid loodavad raamatus leida elamise mõtet. Õnnelik on see, kes leiab! Aga on olnud aegu, kui raamatust

leitud elumõte ei ühtinud partei ametliku ja eksimatu seisukohaga. On olnud aegu, kus iga kirjanik ei sobinud lugejatega kohtumiseks, sest temal võis olla inimlikke eksirännakuid partei liinist, ametlikust ideoloogiast kaugele ja kõrvale.

Meie saja-aastaselt raamatukogul on olnud mitmeid aadresse. On tunne, et raamatukogu oma rahutu vaimuga on ise pidevalt otsinud endale õiget asupaika. Või vastupidi – võim on suunanud ja näidanud, kus raamatukogu õige koht. Aga alles nüüd võime öelda, et esimest korda toimib see asutus spetsiaalselt temale ehitatud ruumides. Ideaalseid lahendusi pole loomulikult ka kultuuriobjektidel, aga ometi on raamatutel – ja mitte üksnes raamatutel! – uues kodus nüüd valgust, avarust, soojust ja turvalisust. Ja see kodu on peaaegu et sümboolselt otse keset linna, ta on kõigile näha ja kättesaadav, ajalool on olnud palju kannatust ja püsivust, et lõpuks ikkagi upitada raamatukogu tema õigesse kohta. Aga ilmselt on juba praegugi kuldkalakestele sosistatud, et ruumi võiks veel rohkem olla, raamatute valik veel suurem olla, raha veel rohkem olla. Maailm on juba kord selline, et informatsiooni tuleb müriinal juurde, vaba ühiskond nõuab vaba juurdepääsu sellele informatsioonile ja just raamatukogu saab ühendada kõiki neid, kes tahavad teada, millises maailmas me elame. Inimene raamatu kohal pole pealtnäha materiaalsete väärtuste tootja, pole riigile tulus inimene. Ometi on inimene raamatu kohal (või arvuti kohal) püha pilt – see on loomise hetk. Lugev inimene loob iseennast, loob kultuurset inimest ja kultuuritarvet enda ümber, loob lugupidamist ümbritseva looduse ja inimese vastu, loob süvenevat kodukohatunnet. Midagi taolist ei sünni uues luksuslikus SPA-s või uues laia valikuga alkoholipoes. Alkohol kaob verest ja mälust, hea raamat püsib hinges kasvõi lõputult.

Selles tekstis siin pole ära toodud väga paljude oma tööle andunud inimeste nimesid, kelle najal raamatukogu on nüüd püsinud terve sajandi. Kõik ei mahu paberile, ja kena pole üht teisele eelistada. Aga need tublid hinged, kelle elu oli aastakümneid seotud raamatutega, said oma töö, oma laenutatud raamatute kaudu meie kõigi hingesugulasteks. See sugulus on olnud püsivat rõõmu pakkuv, aegumatu. Käed, mis ulatavad hea raamatu, on soojad sõbrakäed.

Kuidas elab raamatukogu edasi? Elab! Sest inimeste teadmistevajadus ei vähene. Üks tahab teada kui kõrge on Oleviste kiriku torn, teine tahab teada kui sügav on Baikali järv, ühel on lugemata Paunvere poiste tembud, teise hing igatseb Underi luulet. Iga tõsiseltvõetav raamatukogu püüab olla hingevajaduse rahuldamise tempel. Inimhing otsib mitte ainult elementaarseid teadmisi universumi kohta, vaid ikka tõde, õigust, lohutust, õnne. Ja üle kõige – armastust. Armastus on ülim tunnetest, milleks oleme võimelised. Aastaajast ja vanusest hoolimata tahab inimene armastust. Alati pole see tunne õnnelik. Aga ta peab olema, sest midagi kõrgemat pole looduses. Armastusest on kirjutatud väga väga palju raamatuid. Ka meie raamatukogus on väga palju romaane ja luuletusi armastusest. Aga neid kirjutatakse ja trükitakse kogu aeg juurde, sest lugeja ootab, tahab ja nõuab. Meie saja-aastane raamatukogu ei pruugi seetõttu tuleviku pärast muretseda – elu ilma armastuseta ja raamatukoguta pole mõeldav.

SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU NIMETUSED

1907	Kuressaare Eesti Seltsi Hariduse Osakonna raamatukogu
1924-1935	Kuressaare Eesti Seltsi raamatukogu
1927-1935	Kuressaare Linnavalitsuse raamatukogu
1935	Kuressaare Avalik Raamatukogu (1935.a ühendati Kuressaare Eesti Seltsi raamatukogu ja Kuressaare Linnavalitsuse raamatukogu. Ühinenud raamatukogu sai nimeks Kuressaare Avalik Raamatukogu)
1945	Saaremaa Maakondlik Raamatukogu
1947	Saaremaa Maakondlik Keskraamatukogu
1949	Saare Maakondlik Raamatukogu
1950	Kuressaare Rajooni Raamatukogu
1951	Kuressaare Rajooniraamatukogu
1952	Kingissepa Rajooniraamatukogu
1972	Saaremaa Keskraamatukogu
1993	Saare Maakonna Keskraamatukogu

SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU ASUKOHAD

1907	Pikk 8	Eichfussi maja
-------------	---------------	-----------------------

1908	Pikk 30	Rosentreu (Rosentrei) maja
-------------	----------------	-----------------------------------



1911 - 1935	Kubermangu 15	Kuressaare Eesti Seltsi maja
--------------------	----------------------	-------------------------------------

(praegu Tallinna 20)
Kuressaare Eesti Seltsi raamatukogu



1927 – 35	Kubermangu 1	Kuressaare raekoda
------------------	---------------------	---------------------------

(praegu Tallinna 2)
Kuressaare Linnavalitsuse raamatukogu

1935	Kubermangu 1	Kuressaare raekoda
	(praegu Tallinna 2) 1935. aastal ühendati Kuressaare Eesti Seltsi raamatukogu ja Kuressaare Linnavalitsuse raamatukogu	

1945	Tallinna 1	Kuressaare raekoda
	(praegu Tallinna 2)	



Laenutusruum 1947



Lugemistuba 1947

1948	Kohtu 10
	(M. Gorki 10 alates 1951; praegu Kohtu 4)

1957

Stalini 28
(praegu Tallinna 2)

Kingissepa raekoda



Osa metoodilisest nurgast raekojas 1957.a



Raekojas 1961. a



Kingissepa Rajooniraamatukogu lugemislauas 1963.a



Nurgake lugemissaalist 1964.a



Raamatute laenutamine 1964.a

1968	Pikk 23	Kommunaalettevõtete Kombinaadi klubi
------	---------	--------------------------------------

1972	Moskva 25 (praegu Tolli 1)
------	-------------------------------





Kojulaenutus



Lugemissaal



Muusika- ja videosaal



Internetipunkt



Kojulaenutus



Lugemissaal



Internetipunkt

RAAMATUKOGU JUHATAJAD LÄBI AEGADE

1910 kuni ilmselt aastani 1917 oli KES Hariduse Osakonna raamatukogu raamatukoguhoidja **Karl Ojassoo**



1922 raamatukoguhoidja **Meeta Viidas**

1929 Kuressaare Linnavalitsuse raamatukogu juhataja **Hermann Sannik**



1938 **Veera Kane**



1941 **Liidia Meripuu** (võib-olla Mesipuu või Maripuu)

1943 **Marta Nuut**

1944 **Mihkel Kommel, Arno Anupõld**

1945 **Elfiede Jürgens**

1948 **Ilse Riil**

1949 **Luisse Kahu** (juhataja ajutine kohusetäitja)



1949 Eugen Transtok



1960 Hilja Varvas



1991 Angela Alliksoon



1995 Kaie Holm



1998 Anu Vahter



LASTERAAMATUKOGU JA LASTEKIRJANDUSE OSAKOND

1949.a. loodi keskraamatukogu juurde lasteosakond, mis töötas 1950-1972 iseseisva lasteraamatukoguna. 1972.a muudeti lasteraamatukogu uuesti Saaremaa Keskraamatukogu lasteosakonnaks. Rahvasuus kutsuti eraldi hoones asunud lastekirjanduse osakonda lasteraamatukoguks 2002. aastani, mil Saare Maakonna Keskraamatukogu ning lastekirjanduse osakond kolisid uude hoonesse.

Lasteraamatukogu nimetused

1950	Kuressaare Linna Lasteraamatukogu
1952	Kingissepa Rajooni Lasteraamatukogu (1962 avati lasteraamatukogus lugemistuba)
1972	Saaremaa Keskraamatukogu lastekirjanduse osakond

Lasteraamatukogu (-osakonna) juhatajad

1949 – 1965	Alli-Marie (Ool) Ruga
1965 – 1974	Karin (Mölder) Rettau
1974 – 1986	Lea Reinmaa
1986 – 1990	Urve Aedma
1990 – 2005	Sinaida Pallas
2005 -	Liilia Virves

1949 Kohtu 10 (alates 1951.a M.Gorki 10; praegu Kohtu 4)



Alli (Ool) Ruga lasteraamatukogus 1952.a



Juhataja Alli (Ool) Ruga abonemendis 1956.a



Bibliograafiline ülevaade V. I. Leninist 1957.a.



Lugemislauas 1957.a

1958 Oktoobri 9 (praegu Komandandi 9; Kuressaare Muusikakooli hoone)



Hilja (Trei) Varvas lasteraamatukogus 1958.a



Laenutaja Hilja (Trei) Varvas 1959. a abonemendis

1961 Tallinna 37 (praegu Tallinna 21; endine majavalitsuse hoone)



Abonemendiruum 1961.a . Tallinna 37.
Istub laenutaja Ester Kald, seisab juhataja Alli Ruga



Lasteraamatukogu töötajad Alli Ruga, Karin Rettau ja Ester Kald 1962. a



1. jaan. 1962 läks lasteraamatukogu üle avariiulite süsteemile.
Laenutaja Ester Kald tutvustab uut süsteemi



Enda Naulainen (Tilts) 1965.a
lasteraamatukogus



Lasteraamatukogu töötajad Karin Rettau, Hilda
Nuut ja Enda Naulainen (Tilts) 1965.a



Hilda Nuut abonemendis 1965.a



Tööpäev lugemistoas 1965.a



Mai Paju (Truu) 1967.a



Lasteraamatukogu kollektiiv 1969. a
Seisavad (vasakult) Enda (Tilts) Naulainen, Mai (Truu) Paju,
Karin Rettau; istub Hilda Nuut



Raamatusõprade ringi lapsi õppusel 1969.a juhendab Mai Truu



1972.a (vasakult) Mai (Truu) Paju, Enda (Tilts) Naulainen, Hilda Nuut ja Karin Rettau

1976

Moskva 18 (praegu Tolli 2)



Lastekirjanduse osakonna hoone Tolli 2 (Moskva 18) 1990-ndatel aastatel



Lasteosakonna lugemissaal



Lastekirjanduse kojulaenutus



Lastekirjanduse osakond Tolli 2



Muinasjututoas 1996.a Tolli 2



Lastekirjanduse osakonna töötajad 1999.a
Istuvad Mai Paju ja Tia Suurhans ning seisavad Sinaida Pallas (osakonnajuhataja)
ja Anne Rand

2002

Tallinna 6



Laste lugemissaal



Jõuluaegne muinasjututuba



Lastekirjanduse osakonna töötajad Tia Suurhans, Liilia Virves (osakonnajuhataja) ja Mai Paju 2006.a.



2006.a lasteürituste sari *Tark mees taskus*



Lastekirjanduse kojulaenutus

LÄBI AEGADE RAAMATUKOGUS (SH LASTERAAMATUKOGUS) TÖÖTANUD RAAMATUKOGUHOIDJAD

<i>Nimi</i>	<i>Töötamise aeg</i>	<i>Märkused</i>
Abe, Heljo	1975 -1977	
Aedma (Urm), Urve	1982 -1990	1982-1990 lastekirjanduse osakonna juhataja
Alas, Maie	1997 -	
Alliksoon, Angela	1991-1995	1991-1995 direktor
Anja (Koit), Anu	1986 -1987	
Anupõld, Arno	1944 ?	1944 ? raamatukogu juhataja
Anupõld (Saar), Ella	1950-ndate algus	
Astašenkova, Ljuda	1977 -1978	
Grišina, Inna	1986 -1987	
Grišina, Niina	1975 -1977	1977 komplekteerimisosakonna juhataja
Hansen, Laine	?	
Holm, Kaie	1995 -1998	1995 -1998 direktor
Janu (Vainlo), Ave	1987 -1999	
Jartseva, Hilja	1944	
Jõgi, Külli	1976 -1978	
Jürgens, Elfriede	1945 -1948	
Kaarits, Külli	1973 -1975	
Kabel, Anneliis	1974 -1986; 1988-	1980-1986 metoodika ja bibliogr. osakonna juhataja; 1993-1994 teenindusosakonna juhataja
Kadarik, Marje	1978 -?	
Kahju (Pilk), Maie	1979 -1982	
Kahu (Benno), Aliide ? Luise	? -1949	1949 raamatukogu juhataja ajutine kohusetäitja
Kald (Ots), Ester	1952 -1963	1952 -1960 rändfondi juhataja
Kane, Veera	? -1940	1938 Kuressaare Avaliku Raamatukogu juhataja
Kask (Ratas), Inna	1982 -1987	
Kaup, Janne	1987 -1989	
Keldrima, Mirjam	1973 -?	
Kermik, Ilo	1952 -1970	1962-1970 abonemendi juhataja
Keso, Katrin	1982 -1986	1982-1984 teenindusosakonna juhataja
Kipper, Malle	?	
Kivilo (Kattai), Annela	1979 -1982 ?	
Koitmaa (Saarerand), Urve	1974 -	1974-1980 teenindusosakonna juhataja; 1980-1992 komplekteerimisosakonna juhataja
Kommel, Mihkel	1944 ?	1944 ? raamatukogu juhataja
Kotšetkova, Antonina	1979 -1982	
Kreisman, Sirje	1981-1987	1981 – 1986 teenindusosakonna juhataja; 1986 – 1987 direktori asetäitja
Krumm, Maret	1983 -1984	
Kula, Eve	1978 -1979	
Kuris, Marje	1984 -1987; 1997-	
Kuusk (Mägi), Nadja	1950 -1979	1950 – 1972 lugemissaali juhataja
Kuut (Luks), Ülle	1972 - 1972	
Kõiv, Eha	1975 -1977	

<i>Nimi</i>	<i>Töötamise aeg</i>	<i>Märkused</i>
Laid (Merila), Ülle	1978 -1980	
Leemet (Kallas), Maimu	1962 -1972	1962-1968 rändfondi juhataja
Luup, Piret	1988 -1990	
Mardi, Elo	1995 -1996	
Meerits (Paiste), Silvi	1982 -1987	
Meripuu (Mesipuu või Maripuu ?), Liidia	1941-?	1941 Kuressaare Avaliku raamatukogu juhataja
Muuga, Skaidrit	1987-1989	
Mägi, Hilja	1944 ?	1944 Kuressaare Avaliku rk. raamatukoguhoidja abi
Mägi, Silje	1977-1981	1980-1981 teenindusosakonna juhataja
Mölder, Ülle	1975 -?	
Naulainen (Tilts), Enda	1964 -	1964 -1968 lasteraamatukogu lugemistoa juhataja
Nellis (Truumees), Marve	1974 -1975	
Niit (Heinmets), Kaidi	1984 -	
Nook (Meier), Meeli	1979 -1983	
Nuut, Hilda	1963 -1973	
Nuut, Marta	1943	1943 Kuressaare Avaliku Raamatukogu juhataja
Ojassoo, Karl	1910 -1917 ?	
Ool, Mare	2002 -	2007- komplekteerimisosakonna juhataja
Paju (Truu), Mai	1968-1978; 1981-	1968-1978 lasteraamatukogu lugemistoa juhataja
Pallas, Sinaida	1984 -	1990-2005 lastekirjanduse osakonna juhataja
Peucker, Doris	1984 -1986	
Pints (Metsniit), Erika	1976 -1978	
Pitk (Paja), Aimi-Aada	1987 -1994	1987 - 1993 asedirektor
Punab, Annika	1980 -1984	
Pulk (Viskus), Leida	1960 -1980	1960-1972 rändfondi juhataja
Pöder (Kermik), Herta	1972 -1975	
Pöld (Kahm), Annemall	1975 -1975	
Päeske, Liivi	1978 -1979	
Püüa, Anu	1978 -1979	
Raatma (Maikova), Irma	1973 -1974	
Rand, Anne	1972 -1973; 1981-	
Rauk, Maire	1993 -	1995 - pearaamatukoguhoidja
Reinmaa, Lea	1974 -1986	1974 -1985 lastekirjanduse osakonna juhataja
Rettai (Mölder), Karin	1961 -1974	1961-1965 lasteraamatukogu lugemistoa juhataja; 1965 -1974 lastekirjanduse osakonna juhataja
Riil, Ilse	1948 -1949	1948-1949 raamatukogu juhataja
Ronk, Ludmilla	1962 -1962	
Ruga (Ool), Alli-Marie	1948 -1965	1949-1965 lastekirj.osak. ja lasteraamatukogu juhataja
Saar, Helge	1974 -	1992 -2007 komplekteerimisosakonna juhataja
Saliste, Magda	? - 1955	
Sannik, Erna	1944 -1945	
Sannik, Herman	?-1929-?	1929 Kuressaare Linnavalitsuse raamatukogu juhataja
Sau, Marju	1972 -1973	
Sepp, Katrin	2004 -	
Sepp (Tõnissoo), Tiina	1987-1988	1987-1988 teenindusosakonna juhataja
Soodla (Luuk), Liivi	1975 -	1987 metoodika ja bibliogr. osakonna juhataja

<i>Nimi</i>	<i>Töötamise aeg</i>	<i>Märkused</i>
Soon, Merike	1999 -	
Suurhans, Tia	1977-1980; 1990-	1977 -1980 komplekteerimisosakonna juhataja
Suurna (Vainjärv), Mare	1977 - 1981	
Suurpere, Mai	1997 -1997	
Süld (Marandi), Tiina	1982 -1983	
Tamm (Pae), Ruth	1973 -1985	1980-1985 direktori asetäitja teadusliku töö alal
Tarkin (Kütt), Marit	1986 -1988	
Toop, Maris	1985-	
Transtok, Eugen	1949 -1960	1949 -1960 raamatukogu juhataja
Tõhk, Tiiu	1998-	
Vahter, Anu	1991-	1998 - direktor
Valma, Katrin	1997-	
Valvere, Riina	1977-1978	
Vapper, Mirja	1974-?	
Vares (Luup), Liivi	1966 -1967; 1968 -1976	1972 -1976 komplekteerimisosakonna juhataja
Varvas, Hilja	1957 - 1992	1960 -1991 direktor
Veskimäe, Ivi	2002 -	
Vessik, Andra	2001- 2002	
Viidas, Meeta	? – 1922 - ?	1922 KES HO raamatukogu raamatukoguhoidja
Vinni, Kristi	1980 -1982	1981-1982 teenindusosakonna juhataja
Virves (Kõiv, Põlder), Liilia	1987-	1987 -1995 pearaamatukoguhoidja; 2005 - lastekirjanduse osakonna juhataja
Vooglaid, Ella	1970 -1974	1970 -1972 abonemendi juhataja
Võrk (Seema), Leidi	1980 - ?	
Väli (Väester), Liivi	1969 -1970; 1973 -1984	

SISUKORD

MEIE RAAMATUKOGU	3
SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU NIMETUSED.....	16
SAARE MAAKONNA KESKRAAMATUKOGU ASUKOHAD	17
RAAMATUKOGU JUHATAJAD LÄBI AEGADE	23
LASTERAAMATUKOGU JA LASTEKIRJANDUSE OSAKOND.....	25
LÄBI AEGADE RAAMATUKOGUS (SH LASTERAAMATUKOGUS) TÖÖTANUD RAAMATUKOGUHOIDJAD.....	33